

การวางผังเมืองแบบพิเศษเพื่อป้องกันอาชญากรรม

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ระหัตร์ โรจนประดิษฐ

ปัจจุบันอาชญากรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในเมือง จะเข้ามาใกล้ตัวประชาชนมากขึ้นทุกที ในด้านการศึกษาทางด้านการออกแบบชุมชนเมือง และการวางผังเมือง พบว่ากระบวนการหนึ่งที่เรียกว่า การออกแบบชุมชนเมือง Urban Design ที่เป็นกระบวนการออกแบบทางกายภาพได้ส่งสัญญาณสอดคล้องกับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของประชาชนในเมือง เช่น การใช้แสงสว่างในถนนหนทาง การจัดโทรทัศน์วงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงภัย และในสถานศึกษา เป็นต้น มีการประชุมที่สำคัญมากที่จัดขึ้นใน Oxford, United Kingdom เรื่อง The Future of Urban Design Education: Bridging The Gaps, 26 April 1997 ได้เชิญนักออกแบบเมืองชั้นนำของสหราชอาณาจักร มาเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเมืองจากผลงานการวิจัยดังนี้

Urban Design and Gender: The Problem of Men's Design and Women's Use
Malcolm Miles อาจารย์สอนการออกแบบวิทยาลัยศิลปะและ ออกแบบ Chelsea รายงานเกี่ยว

กับเรื่องการแยกเพศในการใช้ Urban Spaces รวมทั้งขอบเขตของการออกแบบและวิธีการแสดงงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ นับเป็นแนวความคิดใหม่ที่ก้าวหน้ามาก การพิจารณาเรื่องการใช้สอย Space ของประชากรที่มีเพศแตกต่างกัน ดังเช่นมีคำถามว่าถ้า Urban Design เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแล้ว เพศหญิงจะสามารถมีส่วนร่วมอย่างไรกับการออกแบบชุมชนเมืองและร่วมในแนวความคิดของเมือง เพราะผู้หญิงนั้นจะเกิดอันตรายและเสียโอกาสในการมีกิจกรรมประจำวันในเมืองมากกว่าผู้ชาย เนื้อหาของงานกล่าวถึงการแยกเพศในการใช้พื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของสังคมเมือง พื้นที่เมืองได้ถูกสร้างขึ้นโดยไม่คำนึงถึงผู้ใช้สอยอีกด้านหนึ่งคือเพศหญิง การแยกเพศในเรื่องพื้นที่เป็นศิลปะชั้นสูงของการออกแบบ (Sennett, 1994) การพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับเมืองของอังกฤษผ่านศตวรรษที่ 19 จะมองสาระของพื้นที่สาธารณะเหมือน กับ Space ก็ยังคงเป็นของเพศชายเพศหญิงจะเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น มีการอธิบาย

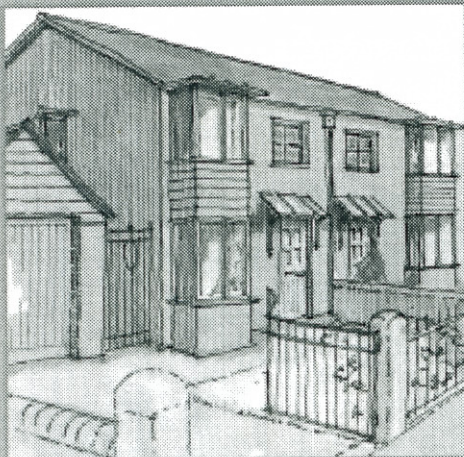
*อาจารย์ประจำภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : Ph.D. (Urban Design) Oxford Brookes University, United Kingdom.

อย่างกว้างขวางว่า ในขณะที่นักออกแบบส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเพศหญิงถูกกันไว้ในบทบาทของผู้ใช้พื้นที่ กระบวนการของการออกแบบ ในตัวมันเองจะสะท้อนถึง Space ของผู้ชาย และควรจะมีการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษนี้ ตัวอย่างของ Space แบบนี้คือสนามหน้าอาคาร (Front Yard) ให้ความสำคัญกับเพศชายส่วน service ด้านหลังบ้านของอาคารให้ความสำคัญกับเพศหญิงที่เป็นผู้ใช้สอยนั้นน้อยมาก ในรายงานเสนอวิธีการและแนวความคิดที่จะให้ทั้งสองเพศมีส่วนในการออกแบบและร่วมกันควบคุมคุณภาพของ Open Space ในเมืองที่ต้องวางผังเมืองใหม่เพื่อป้องกันอาชญากรรม จากปรัชญาการแบ่งเพศ Space ตามการใช้สอยนี้ สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้เกิดชุมชนเมืองที่ปลอดภัยปราศจากอันตราย ตามลำดับความสำคัญเพื่อเตรียมการวางแผนป้องกันอาชญากรรม โดยกำหนดให้พื้นที่เปลี่ยยวามค้ำคั้น ที่จอดรถที่ปิดทึบ หรือสะพานลอยที่ล้นตาคน เป็น Space ของเพศหญิงที่จะต้องเข้มงวดในเรื่องความปลอดภัยเพื่อป้องกันอาชญากรรม

The Buckskin Project, Basingstoke
Sue Turner, หน่วยงานพัฒนาเมือง ผังเมือง Basingstoke & Deane Sarah Bascombe, สำนักงานสถาปนิก Jessop & Cook Architects. Buckskin เป็นบริเวณเล็กๆซึ่งเริ่มขยายตัวในปี 1970 ของ Basingstoke เป็นศูนย์กลางของท้องถิ่นประกอบด้วยร้านค้า 3 ร้าน, ผับ 1 แห่งและฟาร์ม 1 หลัง บริเวณนี้ถูกแบ่งเป็น 2 ส่วนมีถนนตัดจากแนวเหนือและใต้ปัจจุบัน บริเวณแห่งนี้ปัจจุบันเป็นที่ไม่น่าพักอาศัยเพราะเริ่มจะมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย โครงข่าย

ของฟุตบอลไม่น่าปลอดภัย บริเวณที่จอดรถและพื้นที่ใกล้เคียงกรุงรัง ร้านค้าเริ่มโทรมและกำลังจะเลิกกิจการ ผับมีลักษณะที่จะก่อให้เกิดปัญหาสังคม Public Space ห้างไกลและรกร้าง สาเหตุที่สำคัญเกิดจากการขาดสามัญสำนึกของคนชุมชน ดังนั้นในเดือนกรกฎาคม 1996 จึงเกิดโครงการ The Buckskin Project ขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา Public Space บริเวณนี้มีการหาทุนสร้างศูนย์กลางใหม่ของท้องถิ่น หาทุนซ่อมแซมฟาร์มซึ่งหลายคนเห็นว่าเป็นที่ประวัติศาสตร์แห่งสุดท้ายของเมือง Buckskin และอนุมัติเงินงบประมาณจำนวน 100,000 ปอนด์สำหรับปรับปรุงคุณภาพชีวิตเป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยราชการท้องถิ่น ตัวแทนจากนอกชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และสถาปนิกท้องถิ่น เป้าหมายโดยทั่วไปแล้วที่จะพัฒนาชุมชน เน้นบริเวณศูนย์กลางร้านค้าของชุมชนซึ่งชาวบ้านมองว่าเป็นศูนย์กลางของเมือง Buckskin โดยวิธีการที่ชาวบ้านและนักวิชาชีพทำงานร่วมกันในหลายแง่มุมคือให้ทุกคนรู้ว่าทำอะไรต่อไป ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ทำ Work shop ใน ชุมชน มีการแสดงงานจัด Model และให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ผลลัพธ์ก็คือชาวบ้านต้องการปรับปรุงชุมชนโดยมีผู้เชี่ยวชาญกระตุ้นหรือรื้อนคอยให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นหรือรื้อนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีที่จะพัฒนาโครงการ ส่วนสถาปนิกก็รู้ความต้องการของชุมชน

ต่อไปจะขอนำตัวอย่างการป้องกันอาชญากรรมในการปรับปรุงเมืองที่เมือง Nottingham จัดทำโดย Police Authority ของเมือง ชื่อ Community Safety in Resident Area 1998 ดังนี้

City of

NOTTINGHAM

Design Guide

Produced by
Conservation & Design Service,
Development Department

*Financially supported by
The Chief Executive's and
Housing Departments*

JULY 1998

Price \$7.00

Community Safety

in Residential Areas

ผังเมือง Nottingham ด้านความปลอดภัย

การออกแบบชุมชนเมืองที่คำนึงถึงความปลอดภัยชุมชน สรุปโดยย่อตามข้อบัญญัติเรื่องความปลอดภัยของชุมชนในเขตที่พักอาศัยของคณะกรรมการบริหารเมือง Nottingham กรกฎาคม 1998

บริเวณ A : ที่จอดรถส่วนบุคคลภายในคอร์ทควรอยู่ในบริเวณที่ค่อนข้างจะเป็นที่ส่วนบุคคลที่เปิดโล่งสำหรับผู้พักอาศัย โดยสามารถมองเห็นได้จากหน้าต่างและสามารถเห็นทางเข้าออกของที่จอดรถโดยชัดเจน

บริเวณ B : กลุ่มที่พักอาศัยจะต้องล้อมรอบคอร์ทตรงกลางและยังสามารถติดกับถนนและทางเข้าที่จอดรถได้โดยสะดวก สวนหลังบ้านควรอยู่ห่างจากถนนและอยู่ในบริเวณที่มองเห็นได้จากกลุ่มที่พักอาศัย

บริเวณ C : ในกรณีร้านค้า ส่วนที่พักอาศัยและสวนจะอยู่ด้านหลัง หากสามารถเข้าได้จากประตูด้านหลังจะต้องมีการปิดล็อกและจำกัดผู้มีกุญแจให้น้อยที่สุด

บริเวณ D : บ้านพักจะต้องหันหน้าออกสู่ถนนสาธารณะหากผู้พักอาศัยใดไม่สามารถจอดรถด้านหน้าได้ จึงจะใช้ถนนส่วนบุคคลด้านหลังที่ขนานไปกับถนนใหญ่ได้

บริเวณ E : กรณีที่กลุ่มบ้านพักไม่สามารถติดกับถนนใหญ่โดยตรงถนนแบบ CUL DE SACS (ถนนปลายตันแบบก้นถุง) จะปลอดภัยในการใช้สอยมากกว่า

บริเวณ F : กลุ่มอาคารบนถนนแนวโค้งจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังแก่ผู้ขับขี่รถยนต์และที่ว่างระหว่างอาคารแนวโค้งจะมีความปลอดภัยและมุมมองเห็นจากที่สาธารณะได้มากกว่า

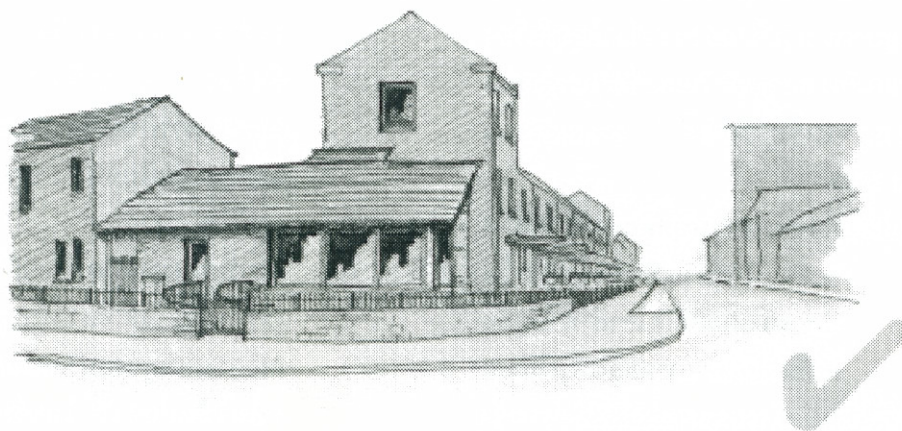
บริเวณ G : ควรมีการออกแบบตัวจำกัดความเร็วการจราจร (ทางม้าลาย ไฟเหลือง ถนนลูกระนาดหรือการบีบถนนให้แคบลง) ในบริเวณที่พักอาศัย

บริเวณ H : ถนนสาธารณะและที่ว่างริมถนนทั้งหมดจะต้องสามารถมองเห็นได้จากด้านหน้าอาคารต่าง ๆ และที่ว่างด้านหลังจะต้องปิดล็อกเสมอ

บริเวณ I : สวนหน้าบ้านจะต้องเปิดโล่งให้มองเห็นได้จากด้านหน้าของอาคารในบริเวณนั้น ส่วนปลายของ CUL-DE-SACS สามารถมีทางเดินเล็กๆ เชื่อมถนนใหญ่ได้เพื่อให้มองเห็นทะลุพื้นที่เปิดโล่งได้ทั้งหมด

บริเวณ J : บล็อกตึกแถวสามารถออกแบบรูปร่างต่าง ๆ ที่เกิดมุมมองที่ปลอดภัยและเชื่อมประสานกับทางเข้า-ออกของรถยนต์ภายในคอร์ท

บริเวณ K : สวนหลังบ้านสามารถติดต่อกับบ้านหลังอื่นๆ ได้หากบริเวณนั้นมีความปลอดภัยเพียงพอ

A modern development, providing a mix of dwelling types. Windows face onto both streets, so there are no 'blind spots'.

ภาพที่ 1: ในการพัฒนาเมืองสมัยใหม่ การออกแบบอาคารในรูปแบบที่หลากหลายจะช่วยแก้ปัญหา โดยเฉพาะการมีหน้าต่างและช่องเปิดที่มองเห็นทั้งสองถนนจะทำให้ไม่มีมุมอับ

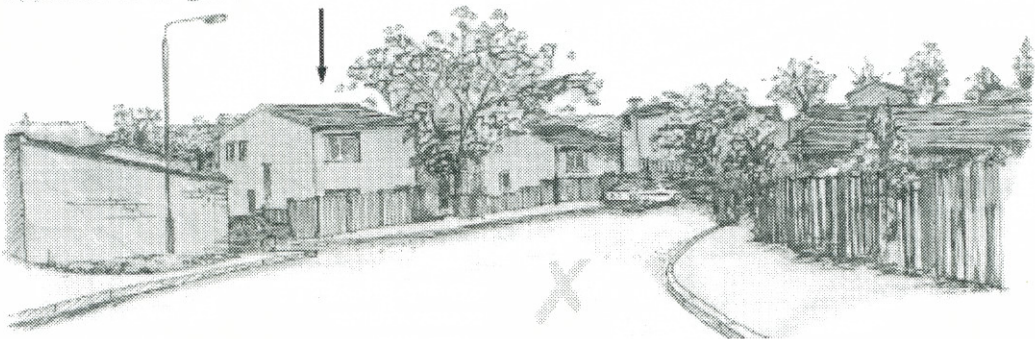

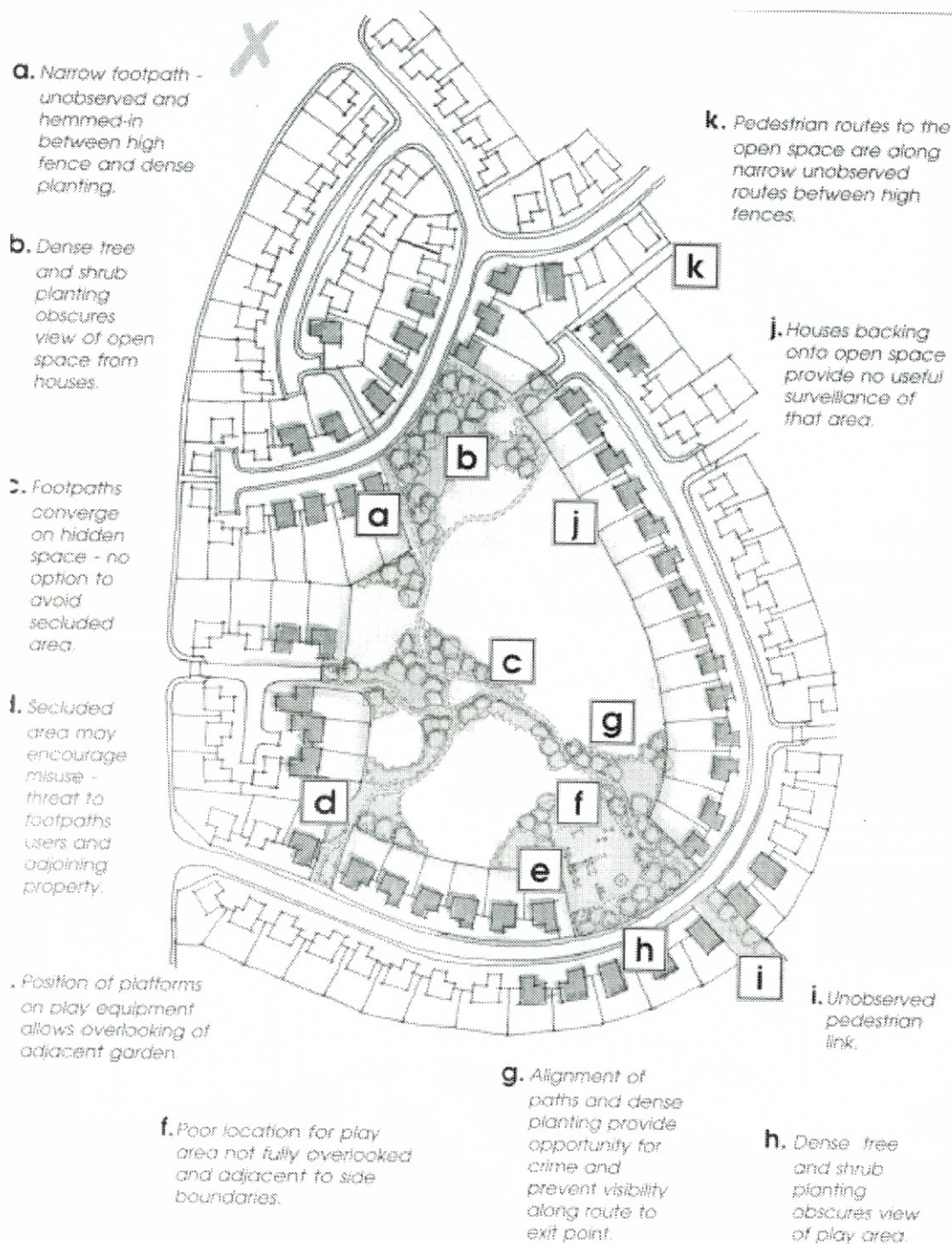
Houses facing the street, increase activity and improve surveillance.

ภาพที่ 2 : การหันหน้าอาคารออกด้านถนนสาธารณะทั้งสองข้างเพิ่มกิจกรรมสาธารณะและเพิ่มความระมัดระวังจะช่วยให้ถนนปลอดภัย

Houses backing onto streets and high boundary fences, create hostile environments and limit opportunities for good surveillance.

ภาพที่ 3 : บ้านที่หันหลังให้กับถนนสาธารณะและการมีรั้วสูงมิดชิดจะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันและลดโอกาสของการสร้างความระมัดระวังที่ดี

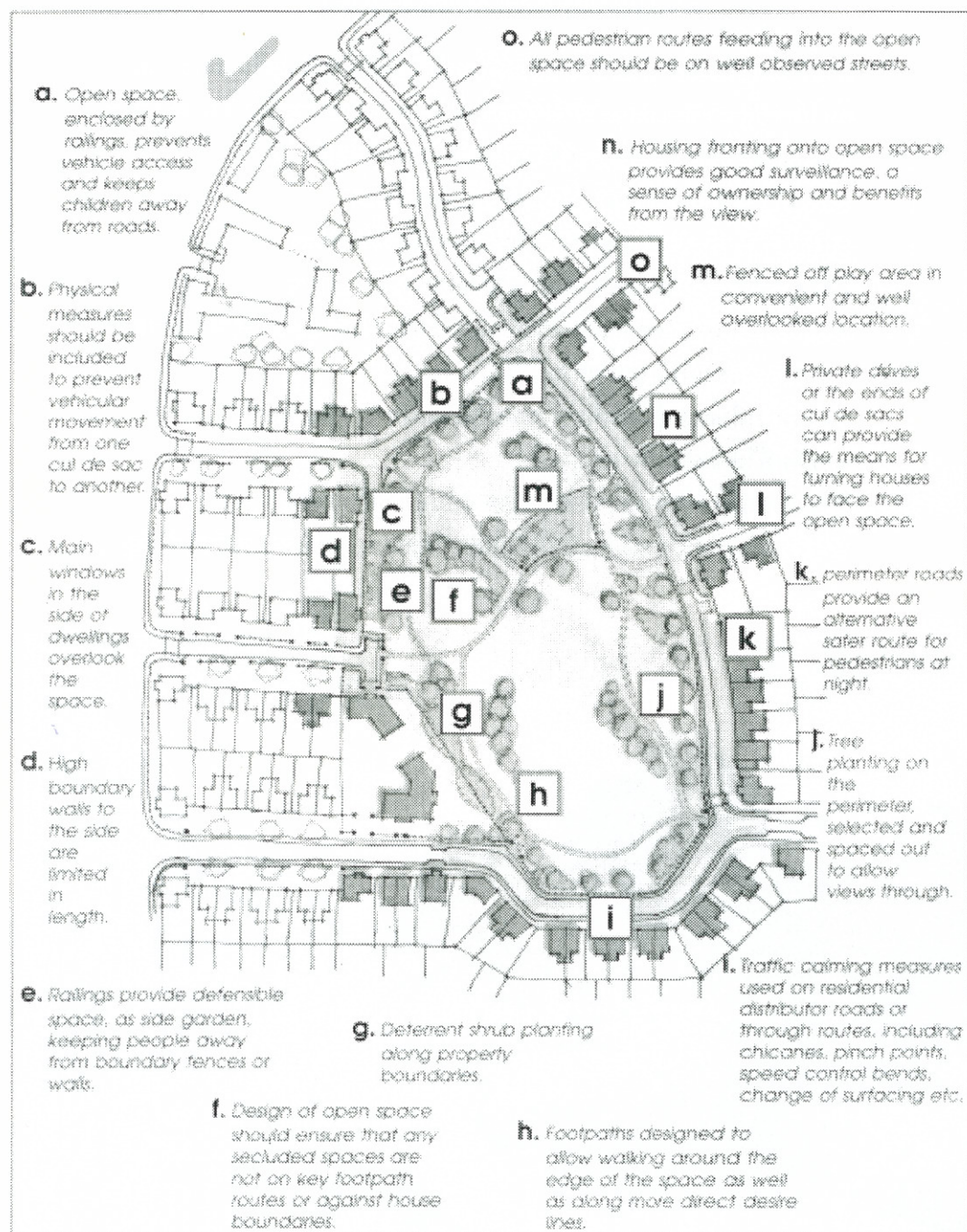

การออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะการออกแบบที่มีปัญหา ด้านความปลอดภัยของชุมชน

- A : ทางเท้าแคบไม่ชัดเจนและมีขอบสูงอยู่ในบริเวณที่มีรั้วสูงและต้นไม้หนาทึบ
- B : ต้นไม้สูงที่หนาทึบและพุ่มไม้เตี้ยที่บดบังที่ว่างสาธารณะจากมุมมองภายในบ้าน
- C : ทางเท้าที่ผ่านที่ว่างที่ลับตา รวมทั้งบริเวณที่แยกออกไปห่างไกล
- D : บริเวณที่แยกตัวออกไปและเป็นมุมอับในพื้นที่ลับตา
- E : สนามเด็กเล่นมีผนังบังตาและมองไม่เห็นจากพื้นที่ใกล้เคียง
- F : ที่ตั้งสนามเด็กเล่นไม่เปิดโล่งต่อการมองเห็นจากบ้านต่าง ๆ
- G : ทางเดินเป็นแนวตรงที่ปกคลุมด้วยต้นไม้หนาทึบจะสร้างโอกาสอาชญากรรม
และลดการมองเห็นจากทางด้านนอกได้
- H : ต้นไม้หนาทึบและพุ่มไม้เตี้ย ๆ จะบดบังวิวของสนามเด็กเล่น
- I : ทางเดินที่ไม่เชื่อมกับทางสาธารณะ
- J : บ้านที่หันหลังให้ที่ว่างสาธารณะจะลดความปลอดภัยในพื้นที่
- K : ทางเดินเท้าสู่ที่ว่างสาธารณะที่เป็นที่แคบ ๆ และบดบังสายตาด้วยต้นไม้ใหญ่

การวางผังเมืองที่ดี

การออกแบบผังเมืองที่ดีควรมีลักษณะ

- A : ที่ว่างสาธารณะที่กันด้วยรั้วโปร่งป้องกันรถเข้าและกันเด็ก ๆ ไม่ให้เข้าในถนน
- B : ที่กันการจราจรจะชะลอการเคลื่อนตัวของยานพาหนะในพื้นที่ชุมชน
- C : มีหน้าต่างสำหรับที่พักอาศัยเพื่อสอดส่องพื้นที่สาธารณะ
- D : กำแพงสูงในด้านที่อยู่ปลายที่ดิน
- E : รั้วโปร่งสามารถป้องกันพื้นที่ได้ดีโดยเฉพาะข้างๆ สวนสาธารณะดีกว่ากำแพงทึบ
- F : การออกแบบพื้นที่สาธารณะจะต้องหลีกเลี่ยงพื้นที่ปิดทึบไม่ให้เกิดขึ้นระหว่างทางเดินเท้าหรือข้างกำแพงบ้าน
- G : หลีกเลี่ยงการปลูกต้นไม้พุ่มตามแนวรั้วที่ดิน
- H : มีทางเท้าโดยรอบพื้นที่สาธารณะเท่า ๆ กับทางเท้าที่เชื่อมจุดที่เป็นเป้าหมาย
- I : ควรจะใช้ตัวลดความเร็วการจราจรกับถนนในเขตพักอาศัย
- J : ต้นไม้รอบแนวรั้วควรมีการคัดเลือกและโปร่งตา
- K : ถนนภายในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยและแสงสว่างเพียงพอ
- L : ปลายถนนทางตันควรมองเห็นได้จากบ้านใกล้เคียง
- M : ไม่เกิดรั้วที่บอบบางเด็กเล่น
- N : หันหน้าบ้านหาพื้นที่ว่างสาธารณะจะทำให้มีความปลอดภัยมากขึ้น
- O : ทางเดินเท้าทุกสายที่มุ่งสู่ที่ว่างสาธารณะควรมองเห็นได้จากถนน

จากตัวอย่างการวางแผนและกฎเกณฑ์เพื่อความปลอดภัยของชุมชนในเขตที่พักอาศัยของเมือง Nottingham ดังแสดงพอสังเขปนี้ จะเห็นได้ว่ามิได้มีความยากลำบากในการปฏิบัติจริง และข้อเสนอแนะต่างๆ ก็เป็นข้อเท็จจริงที่เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน มิได้ใช้เทคโนโลยีที่ล้ำสมัยหรืองบประมาณมากมาย ดังเช่นที่ผู้เชี่ยวชาญหลายคนในประเทศไทยมักจะกล่าวว่า ประเทศของเราไม่มีเทคโนโลยีขั้นสูงหรืองบประมาณมากมายเท่าประเทศตะวันตก จึงไม่สามารถปฏิบัติตามแผนผังที่ทันสมัยนั้นได้ กรณีนี้จึงควรพิจารณาว่า เราสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมได้ หากรัฐบาลจะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกันทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ด้วยความเข้าใจกันและมีจิตสำนึกร่วมกัน วิธีทางเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้มากกว่าการใช้เทคโนโลยีและงบประมาณมากมาย และเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาใหญ่ๆ ของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

BIBLIOGRAPHY

Alexander, Christopher (1987) **A New Theory of Urban Design**, New York : Oxford University Press.

Bentley, Ian, et al (1985) **Responsive Environments: A Manual for Designers**, London : The Architectural Press.

Cadman, David and Payne, Geoffroy. (1990). **The Living city : towards a sustainable future**. London : Rotulledge.

Houghton-Evans, William. (1978). **Planning cities : legacy and portent**. London : Lawrence and Wishart.

NACRO. The Safe Neighbourhoods Unit (SNU) for the Department of the Environment. (1993). **Crime prevention on council estates**. London : H.M.S.O.

Watson, Georgia Butina. (1999). The Art of Building Cities, in **Urban Design Quarterly, Issue 70**. London : Urban Design Group.